

Ненан маттахъ еша Јамадо ... телефонашна.

Таъхъарчу хенахъ телефонашка барта хатарш деш ган тарло вайна нах: «Гугл, какая река самая длинная?», «Алиса, сколько метров в версте?». Амма изза хаттарш нохчийн маттахъ цуьнга лахъ, вайна жоп хезар дац. Халахеташ делахъ а, нохчийн маттахъ ца кхета вайн телефонаш а, компютерш а. Иштта, ца хаъа царна нохчийн маттахъ языйна текст кхеташ дӀаеша а.

Тахана вайн мотт компютер чу баккха гӀерташ, къахъоьгуш нах бу, царна юкъахъ шаьш лела энтузиасташ а бу, тобанаш а ю. Амма Илман тӀегӀан тӀе а баьккхина, юкъахъ ца буьтуш, оцу декъехъ болх беш Нохчийн Республикин Илманийн академин белхахой бу. Таъхъарчу хенахъ и болх дӀакхъоьгучу отделехъ (пайде семиотикин отдел) къаьсттина тӀе тидам бахийтина дӀахъуш бу нохчийн маттахъ къамелан синтезъяран а, и къамел довзаран а хъокъехъ болх. Кхечу дешнашца аьлча, нохчийн маттахъ элпашца дӀаязыйна текст озаца еша Јама дезаш ду компютеран системашна, иштта, нохчийн маттахъ озаца дӀааьллучу кхета а кхетта, жоп дала я омра кхочушдан а.

ТӀоьххула хъажча, башха хала болх ца хета а тарло и. Амма и дакъа искусственни интеллектан системашкахъ уггар чолхечарахъ цъаъ ду. Компютерна текст еша Јамош, тайп-тайпана Илманашна юкъара хаарехъ пайдаэца безаш хуьлу: метталилма, программировани, физика, математика. Цул сов, оцу хӀора а Илманехъ шуьйра хаарш оьшу и болх дӀабахъа. Масала, метталилманехъ – фонетики тӀера синтаксис тӀе кхаччалц, программийн декъехъ – алгоритмашна тӀера квантан компютершна, нейронийн программировани тӀе кхаччалц.

Пайде семиотикин отделехъ цкъачунна оцу декъехъ Илман талламаш беш къахъоьгуш коьрта декъана Академин лакхара Илманан белхахое Израилова Элиса ю. Оцу тайпа белхаш цъана-шина стаге я иттехъ стаге а кхочуш ца бало, цу гӀуллакхна дуккха а

специалисташ а, хан а оьшу. Амма Элисас оцу декъехъ бен талламаш а, программированин декъехъ цо цу новкъахъ йошу хьалхара гӀулчаш а нийсачу хоршехъ хиларан тоьшалла ду цуьнан балхана массанхъа а дика мах хадош хилар. Иштта, Израилова Элисин «Нохчийн меттан «фонетикин алфавит» къамелан синтезан системин бух санна» аьлла статья цу декъехъ хьалхарчех цхъаъ хиллехъ а, Россехъ уггар лоручу журналашна юккъехъ долу журнале (Научно-техническая информация. ВИНТИ РАН) лаккхара мах а хадош, зорботоха схъаэцарал сов, цара шайн лаамехъ, гоч а йина, шайн журналан Web of Sciences юкъайоьду ингалсан меттан верси юкъа яхийтина иза.

Ткъа дӀадаханчу шеран декабран 4-9 деношкахъ Кабардино-Балкарехъ дӀаяхъьначу «Ойлаяран кепаш а, информацийн-урхаллин системийн интеграци а» аьлла йолу дуьненаюкъара конференцехъ дакъалецира цо. Цигахъ цо ша бечу балхах доклад йира: «КӀорггера ларчан нейронийн машин буха тӀехъ къамелан синтезъяран системийн моделашна лерина хаамийн база кечъяр» («Подготовка базы данных для моделирования системы синтеза речи на основе глубоких свёрточных нейронных сетей»). Оцу конференцин декъахоша – Россин Илманийн академин, Н.Э.Бауманан цӀарах университетан, кхийолу учрежденешкара талламхоша – лаккхара мах хадийра Нохчийчоьхъ дӀахъучу белхан. Цара дуккха а хаттарш дира докладан хьокъехъ, иштта цу декъехъ нохчийн маттаца болх бечаьрца уьйраш лело лууш хилар хайитира.

Тахана оцу тайпа белхаш беш болу дуьненан массо а маьӀера специалисташца зленаш латтош, шайна зеделларг вовшашна дозуюьтуш болх беш ю Элиса. Цуьнца белхан уьйраш лелочарна юккъехъ бу Санкт-Петербургера, Москвара, Татарстанера, Швецера, Кореера программисташ, Илманчаш.

Пайде семиотикин отделехъ ян юьхьарлаьцна системаш тахана-кхана хирг хиларх башха сатуьйсийла яцахъ а – адамийн а, техникин а яккхий ресурсаш еза иштта болх сиха дӀабахийта – хьалхара гӀулчаш нийсачу новкъахъ а, кхиаме а хиларо и болх шен Іалашоне кхиамца кхочург хиларх дегайовхо кхуллу.

Бадаева Іайшат

Ненан маттахъ еша Іамадо ... телефонашна

Автор: Administrator

27.03.2019 08:08 - Обновлено 27.03.2019 08:09
